

DOSSIER DE PRESENTACIÓ

**XARXA DE TERRITORIS ARROSSERS,
SITUATS A L'ENTORN D'ESPAIS NATURALS PROTEGITS**

ÍNDEX

1. Introducció	3
2. Objectiu general	4
3. Objectius específics	4
4. Línies de treball	4
5. Àrees temàtiques d'actuació	5
6. Territoris integrats en el projecte	5
6a. Delta de l'Ebre	6
6b. Albufera de València	7
6c. Espai Natural de Doñana	8
7. Proposta de pla de treball per a la implementació de l'estratègia de valorització dels paisatges de l'arròs	9
7a. Plataforma de promoció de l'arròs i dels territoris arrosers	9
7b. Suport a la creació de producte turístic	10
7c. Identificació i seguiment de programes d'ajuts	11
7d. Consolidació i extensió de la xarxa	13

XARXA DE TERRITORIS ARROSSERS, SITUATS A L'ENTORN D'ESPais NATURALs PROTEGITS

1. Introducció

L'arròs és el cereal més consumit per l'home en tots els temps. Algunes fonts indiquen que es produeix des de fa més de 10.000 anys i actualment és l'aliment bàsic per més de la meitat de la població mundial. A la Península Ibèrica van ser els musulmans els que van introduir aquest cereal i van localitzar les primeres plantacions a les vores i desembocadures dels rius Guadiana i Guadalquivir i a les preses (assuts) de la Albufera de València.

Espanya és el segon productor europeu d'arròs, per darrere d'Itàlia. El 2010 es van produir més de 891.000 tones, el 28% del total de la Unió Europea. Andalusia és el principal productor a nivell espanyol, ja que concentra el 34% de l'arròs espanyol, després ve Extremadura amb el 24%, seguit de Catalunya i la Comunitat Valenciana amb el 15% respectivament. El balanç comercial és positiu perquè Espanya exporta gran part de la producció arrossera, principalment a països europeus. Les principals explotacions arrosseres a Espanya es situen en espais agraris d'una gran qualitat paisatgística i ecològica, i en alguns casos estan integrats en espais naturals protegits. Aquesta qualitat i singularitat de l'entorn ha de significar un valor afegit al propi producte a nivell de comunicació i de màrqueting territorial, associant-la a valors com la qualitat del producte, la sostenibilitat del territori, el foment de l'ocupació en zones rurals i la diversificació de les activitats productives.

Camps
d'arròs al
Delta de l'
Ebre.

En aquests espais agraris es produeixen, a més, altres productes agroalimentaris de qualitat, propis de la dieta mediterrània, saludables i molt identificatius de la gastronomia local. Aquesta activitat agrícola porta associada un patrimoni material i immaterial de gran valor, des d'elements arquitectònics rurals i industrials fins a formes d'organització, festivitats o gastronomia.

El present projecte pretén dissenyar una estratègia de desenvolupament local que tingui com a objectiu donar a conèixer les característiques dels paisatges arrossers i el patrimoni associat, com a instrument de promoció dels territoris i dels seus productes, donant-los-hi un segell de singularitat en un mercat cada vegada més global.

2. Objectiu general

Creació d'una xarxa de territoris arrossers vinculats a espais naturals protegits per implementar una estratègia de dinamització econòmica i màrqueting territorial que faciliti la conservació i la valorització dels paisatges i el desenvolupament sostenible. Aquesta estratègia incidirà en **la posada en valor dels recursos agroalimentaris, patrimonials i turístics del territori per crear noves oportunitats ocupacionals** impulsant la cooperació de tots els actors implicats.

3. Objectius específics

- ✓ Promoció de l'arròs posant èmfasis en la seva qualitat al produir-se en entorns naturals singulars que compten amb figures de protecció i amb mètodes de cultiu compatibles amb els valors ambientals de l'entorn (producció integrada, ecològica, etc.).
- ✓ Suport a la competitivitat d'aquests territoris a través del treball en xarxa i la cooperació entre els sectors productius i els actors públics locals.
- ✓ Desenvolupament d'iniciatives vinculades a la sostenibilitat i a la innovació i desenvolupament tecnològic per millorar la productivitat i competitivitat en els mercats nacionals i internacionals.
- ✓ Impuls de noves oportunitats d'ocupació vinculades a la valorització turística dels territoris i dels productes agroalimentaris.
- ✓ Posta en valor del patrimoni material i immaterial associat a la activitat agrícola i pesquera d'aquests territoris.
- ✓ Promoció dels productes agroalimentaris i la seva integració en les ofertes turístiques de la zona.
- ✓ Promoció dels espais naturals on es troben les explotacions arrosseres.

4. Línies de treball

- ✓ Desenvolupament d'un pla de comunicació institucional per donar a conèixer la importància de la producció de l'arròs i d'altres productes agroalimentaris dels territoris integrants de la xarxa.

- ✓ Constitució de grups de treball estables dels actors integrats a la xarxa per compartir experiències i dissenyar estratègies de desenvolupament sostenible d'aquests territoris i/o de innovació de la producció i comercialització.
- ✓ Integració dels productes agroalimentaris i artesanals locals en les ofertes turístiques, comercials i gastronòmiques del territori a través de accions formatives, disseny de manuals de bones pràctiques, etc.
- ✓ Programa de valorització dels espais naturals on es produeix l'arròs, com a recurs turístic d'excel·lència a partir de la col·laboració amb les organitzacions turístiques públic-privades. Suport a la creació de producte turístic.
- ✓ Pla de comunicació que vinculi arròs, salut i dieta mediterrània.
- ✓ Disseny d'una metodologia que faciliti la creació de producte turístic per part dels agents locals i la identificació dels operadors turístics de referència a nivell europeu.
- ✓ Formació sobre les noves oportunitats laborals vinculades a la valorització turística dels territoris i dels productes agroalimentaris.

5. Àrees temàtiques d'actuació

- ✓ Arròs i Salut
- ✓ Arròs i Paisatge
- ✓ Arròs i Turisme
- ✓ Arròs i Educació
- ✓ Arròs i Tradició / Memòria
- ✓ Arròs i Dieta Mediterrània / Gastronomia
- ✓ Arròs i Innovació

6. Territoris integrats en el projecte

Els territoris integrants del projecte, el **Delta de l'Ebre, la Albufera de València i Doñana**, tenen algunes característiques comunes que els conformen com a espais únics de gran valor ambiental. Es tracta d'àrees litorals que tenen una importància estratègica:

- ✓ Albergant gran quantitat d'espècies de flora i fauna, algunes de las quals són endèmiques d'aquests territoris.
- ✓ Són refugi d'espècies que es troben fortament amenaçades i/o en perill d'extinció.
- ✓ Són zona de parada d'aus migratòries en els seus desplaçaments de l'Àfrica al nord de Europa.

Per tant, aquests 3 territoris disposen d'un medi natural ric, divers, en bon estat de conservació i desenvolupen un important paper a nivell mediambiental.

Per altre banda, són espais altament humanitzats ja que han estat explotats agrícolament per l'home des de fa molt temps, i es troben a relativament poca distància de grans centres urbans. Aquesta proximitat es dóna especialment a la Albufera, situada a uns 10 quilòmetres de la ciutat de València, però tant el Delta de l'Ebre com Doñana es troben a unes dos hores de grans aglomeracions urbanes com les de Barcelona i Sevilla.

La producció agrícola d'aquests territoris és de gran qualitat ja que utilitzen tècniques de producció agrícoles poc agressives amb l'entorn, i sovint s'alterna el cultiu de l'arròs amb el d'altres productes hortícoles. Tot això fa que estem parlant d'espais emblemàtics a nivell natural i paisatgístic, i amb un elevat potencial de desenvolupament agroalimentari i turístic.

6a. Delta de l'Ebre

El Parc Natural del Delta de l'Ebre es situa a la desembocadura del riu Ebre, a les comarques del Baix Ebre i el Montsià que pertanyen a la província de Tarragona. És la zona humida més important de Catalunya i disposa d'unes 9.000 hectàrees protegides, una part de les quals corresponen a reserva marina. El paisatge del Delta del Ebre és molt característic. Es tracta d'una extensa planícia en el tram final del riu Ebre quan desemboca al mar, i presenta hàbitats molt diferents, entre ells arrossars, llacunes, boscos de ribera, dunes i platges. A més, està rodejat per accidents geogràfics importants com el massís dels Ports de Tortosa-Besseit i les muntanyes del Montsià. Apart de la seva declaració com a Parc Natural per la Generalitat de Catalunya l'any 1983, té l'estatus d'Aiguamolls d'Importància Internacional, de Zona d'Especial Protecció per les Aus i de Lloc d'Interès Comunitari. Així mateix, des de fa uns anys tan el Parc Natural com algunes de les empreses turístiques del territori estan adherides a la Carta Europea del Turisme Sostenible. El 2009 va ser declarat Destinació d'Excel·lència EDEN per la Comissió Europea, que es concedeix a destinacions turístiques emergents.

El Parc Natural del Delta de l'Ebre, a la desembocadura del riu Ebre (Tarragona).

6b. Albufera de València

L'Albufera és una llacuna costera molt pròxima a la ciutat de València, a tan sols 10 kilòmetres al sud de la ciutat, al cor de la Comunitat Valenciana. Degut a aquesta proximitat, és un àrea fortament humanitzada i amb gran presència d'infraestructures, però que a causa de la protecció ha pogut conservar els seus valors ambientals. La zona protegida té una superfície de 21.120 hectàrees. La llacuna de l'Albufera està separada del mar per una estreta barra litoral sorrenca amb dunes estabilitzades per un bosc de pins i en el seu entorn hi ha una important zona de cultiu d'arròs, horta i cítrics. A més de ser Parc Natural des de 1986, té estatus d'Aiguamolls d'Importància Internacional, de Zona d'Especial Protecció per les Aus i de Lloc d'Interès Comunitari. Els gestors d'aquest espai tenen experiència en la gestió d'un nombre considerable de projectes de cooperació internacional, entre ells projectes LIFE i Interreg de la Unió Europea.

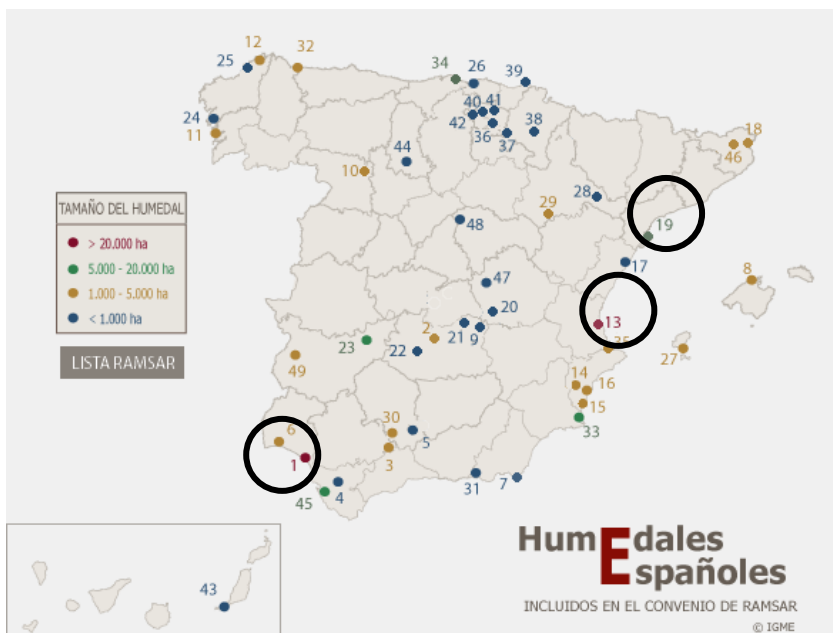
El Parc Natural de L'Albufera, a només 10 quilòmetres de la ciutat de València.

6c. Espai Natural de Doñana

Doñana representa la major reserva ecològica de tota Europa. Està situada en territori de les províncies de Huelva, Cádiz i Sevilla, al litoral atlàntic d'Andalusia. Els diferents sectors de l'entorn de Doñana ocupen unes 108.085 hectàrees. Disposa d'estatus de Parc Nacional i de Parc Natural, està adherit a la Carta Europea del Turisme Sostenible i és Patrimoni de la Humanitat i Reserva de la Biosfera. Es tracta d'una zona amb un elevat prestigi nacional i internacional a l'albergar gran quantitat d'espècies de flora i fauna, així com espècies emblemàtiques de la Península Ibèrica que es troben fortament amenaçades, com l'àguila imperial i el linx ibèric. En alguns dels municipis integrats dins de l'Espai de Doñana, com Isla Mayor, Aznalcázar i Puebla del Río, el cultiu de l'arròs és una de les principals activitats econòmiques.

Doñana és la major reserva ecològica d'Europa, situada entre les províncies de Huelva, Càdis i Sevilla.

Situació dels territoris arrocers lligats a àrees naturals protegides: n° 19 Delta de l'Ebro, n° 13 Albufera de València i n° 1 Doñana.

7. Proposta de pla de treball per a la implementació de l'estratègia de valorització dels paisatges de l'arròs

Accions previstes:

- a. Plataforma de promoció de l'arròs i dels territoris arrosers.
- b. Suport a la creació de producte turístic.
- c. Identificació i seguiment de programes d'ajuts.
- d. Consolidació i extensió de la xarxa.

7a. Plataforma de promoció de l'arròs i dels territoris arrosers

Justificació

El procés de creació de la xarxa de territoris productors d'arròs i la informació que s'ha generat arrel de les visites a l'Albufera i al Parc Nacional de Doñana ha despertat un interès notable en el territori i també en diferents cercles d'opinió vinculats a la promoció turística i al desenvolupament local. Cal per tant mantenir aquest interès i guanyar complicitats entre tots els actors dels territoris implicats per poder iniciar una etapa de donar a conèixer les principals especificitats vinculades al cultiu de l'arròs en aquests territoris, la seva relació amb el manteniment dels paisatges agraris, la seva capacitat d'estimular el desenvolupament endogen d'aquests territoris i la creació de producte turístic.

En aquesta mateixa línia es pot aprofitar tot el treball realitzat fins al moment, així com la documentació generada i les línies de treball que es volen desenvolupar, per fer-ho arribar a representants polítics de les diferents institucions europees, estatals i autonòmiques, així com a mitjans de comunicació i líders d'opinió que puguin estar interessats en aquests temes.

Descripció

Disseny i implementació d'un pla de relacions institucionals i preparació de documents informatius.

Suport a la realització de campanyes de promoció de l'arròs produït en aquests territoris i adreçat al públic final, líders d'opinió i mitjans de comunicació, entitats ambientalistes i organitzacions de consumidors, entre d'altres, per donar a conèixer tots els valors vinculats a aquest producte.

Suport al desplegament d'aquestes accions de comunicació entre municipis i empreses vinculades a l'àmbit territorial de la xarxa que vulguin implicar-s'hi.

Agents implicats i destinataris

- ✓ Socis del projecte.
- ✓ Associacions professionals i empreses de la zona vinculades a l'activitat turística i a la producció agroalimentària.
- ✓ Equips gestors dels espais naturals, d'equipaments culturals, etc.
- ✓ Entitats de planificació i promoció turística.

7b. Suport a la creació de producte turístic

Justificació

En les sessions de treball que s'han fet a nivell del Montsià i també en els altres territoris interessats en el projecte, tots els actors han coincidit en la oportunitat de treballar conjuntament per posar en valor des d'un punt de vista turístic aquests territoris.

S'ha d'avançar en la creació d'una gamma de productes específics adreçats a segments de mercat dels principals països emissors de turisme cap a l'Estat espanyol que promouen activitats de turisme actiu i de descoberta dels valors naturals, ambientals, gastronòmics i etnològics dels territoris. El treball realitzat l'any passat per Montsià Actiu d'identificació d'operadors turístics i de l'estructura dels productes que ofereixen els mercats és una eina bàsica d'aquesta estratègia de creació de productes.

Per això cal treballar en cada un dels territoris per definir quins són els principals ingredients en la creació de producte que es poden aportar i que representen un element de diferenciació sobre altres ofertes existents en el mercat. A partir de la creació de productes tant per mercats internacionals com de proximitat es poden generar accions de promoció turística d'aquests territoris.

Descripció

Complementar l'anàlisi de productes que conté "l'Estudi de creació de productes turístics a partir dels productes agroalimentaris" (novembre

de 2011)¹ amb una anàlisi de la presència que hi tenen en els altres territoris integrats en el projecte.

Dissenyar productes pensats per mercats de proximitat (escapades de un dia i estades de caps de setmana).

Fer seminaris de treball amb representants turístics dels territoris per avançar en la creació de productes.

Sessions de suport a les empreses en la conceptualització, disseny, selecció de mercats i operadors turístics per la comercialització dels productes.

Elaborar un catàleg de productes turístics conjunt basat en el treball fet prèviament.

Agents implicats i destinataris

- ✓ Socis del projecte.
- ✓ Associacions professionals i empreses de la zona vinculades a l'activitat turística i a la producció agroalimentària.
- ✓ Equips gestors dels espais naturals, d'equipaments culturals, etc.
- ✓ Entitats de planificació i promoció turística.

7c. Identificació i seguiment de programes d'ajuts

Justificació

Les accions que es volen emprendre són molt diverses i per tant, serà necessari establir criteris de prioritització en funció de:

- ✓ L'oportunitat temporal per portar a terme cada una d'elles.
- ✓ La capacitat d'obtenir finançament extern que asseguri el seu desenvolupament i continuïtat.

En aquest sentit, s'haurà de conèixer quines són les línies d'ajuts d'entitats i organismes públics (diputacions, conselleries dels diferents governs autonòmics, ministeris, programes europeus, etc.) i privats, (Fundacions de bancs, caixes d'estalvi i grans empreses) i actuacions de Responsabilitat Social Corporativa.

¹ <http://actiu.montsia.cat/wp-content/uploads/2012/12/Estudi-creacio-productes-turistics.pdf>

Cal estar amatent a possibles noves convocatòries en el marc dels projectes pilot de la Red Rural Nacional, iniciats el 2009 i on es troben moltes actuacions vinculades a la valorització turística dels recursos culturals, naturals i de producció agroalimentària. Fins ara cap projecte vinculat a la producció arrossera ha obtingut finançament en el marc d'aquest programa. Enguany no ha sortit cap convocatòria, per tant es seguirà de prop la possible publicació.

En l'àmbit de desenvolupament rural, s'haurà de fer el seguiment així mateix del programa de desenvolupament sostenible del medi rural anunciat per la Generalitat de Catalunya.

Pel que fa a l'àmbit europeu, s'haurà de seguir de prop el nou programa 2014-2020 tant pels programes que s'articulin en el marc de la PAC, especialment al FEADER, com de les polítiques de desenvolupament regional FEDER. En aquest àmbit, l'extensió de la xarxa a socis d'altres països ha de ser un dels reptes més immediats per tenir estructurat un pla de treball en el moment que surtin convocatòries.

S'hauran de tenir presents també convocatòries específiques vinculades a temes mediambientals i de desenvolupament rural com les que habitualment convoca la Fundación Biodiversidad, entre d'altres, o les que convoquen directament diferents direccions generals de la Comissió Europea, com és el cas del Turisme Temàtic de la DG Indústria i Empresa.

Descripció

- ✓ Identificació de possibles línies de finançament, requisits que es demanen, exemples de projectes aprovats i seguiment de les convocatòries obertes.
- ✓ Treball conjunt per a la preparació de projectes transversals que permetin la seva presentació –prèvia adaptació- a les convocatòries de diferents programes.
- ✓ Preparació i convocatòria de reunions amb representants polítics i empresarials, que puguin donar suport als projectes que es presenten.
- ✓ Inscripció i assistència a seminaris de presentació de convocatòries: Red Rural Nacional, Fundación Biodiversidad, Programes europeus, etc. ja que facilita el coneixement de les línies principals que regulen cada una d'elles i alhora permeten fer contactes i conèixer bones pràctiques d'altres territoris.
- ✓ Identificació d'empreses que directa o indirectament treballin en el territori, per avaluar i presentar possibles projectes que mereixin l'interès de les seves fundacions o de ser inclosos en els seus programes de Responsabilitat Social Corporativa.

Agents implicats i destinataris

- ✓ Socis del projecte.
- ✓ Associacions professionals i empreses de la zona vinculades a l'activitat turística i a la producció agroalimentària.
- ✓ Equips gestors dels espais naturals, d'equipaments culturals, etc.
- ✓ Entitats de planificació i promoció turística.

7d. Consolidació i extensió de la xarxa

Justificació

Tal com s'ha tractat a les diferents reunions de treball, és important estendre la xarxa per conèixer experiències de gestió d'altres territoris, generar economies d'escala en quan a la valorització i promoció de l'arròs i tenir la dimensió adequada per fer front a les convocatòries de projectes de cooperació interterritorial. En aquesta línia convé preparar un primer document de compromís, de consolidació de la xarxa amb els territoris que hem visitat i que han manifestat el seu suport a la iniciativa.

En les jornades de treball s'ha fet palès que algunes de les entitats que s'han integrat en aquest projecte de cooperació han tingut o mantenen relacions estables amb altres territoris productors d'arròs situats en espais naturals protegits, especialment a Catalunya (Pals), França (Camargue) i Itàlia (Valle del Po).

Per això, i un cop realitzada la jornada de treball a Doñana, seria important aprofitar tota la documentació generada i el pla d'accions que es té previst desenvolupar per donar-ho a conèixer a aquests altres territoris i proposar-los-hi la seva integració en el projecte.

D'aquesta manera es disposarà d'una xarxa molt més representativa, amb més capacitat d'incidir tant a nivell institucional com al públic objectiu a Europa i a l'Estat espanyol i amb la garantia de tenir la dimensió adequada per fer front a diferents convocatòries.

Descripció

- ✓ Identificació d'entitats i territoris que puguin ser d'interès per a iniciar un treball conjunt.
- ✓ Establiment de contactes i anàlisi de punts d'interès comuns.
- ✓ A través de les actuacions del punt anterior, iniciar la participació en foros, blogs i altres publicacions digitals.

Agents implicats i destinataris

- ✓ Socis del projecte.
- ✓ Associacions professionals i empreses de la zona vinculades a l'activitat turística i a la producció agroalimentària.
- ✓ Equips gestors dels espais naturals, d'equipaments culturals, etc.
- ✓ Entitats de planificació i promoció turística.

Amb el suport de:

Aquesta acció ha estat subvencionada pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc del projecte "Treball a les 7 comarques" i cofinançada pel Fons Social Europeu

Per a més informació:

MONTSIÀ ACTIU

Plaça Lluís Companys s/n, Amposta (Tarragona)

Telf. +34 977 704 371

Persona de contacte: Sr. Oriol Ferré, mail: oferre@montsia.cat